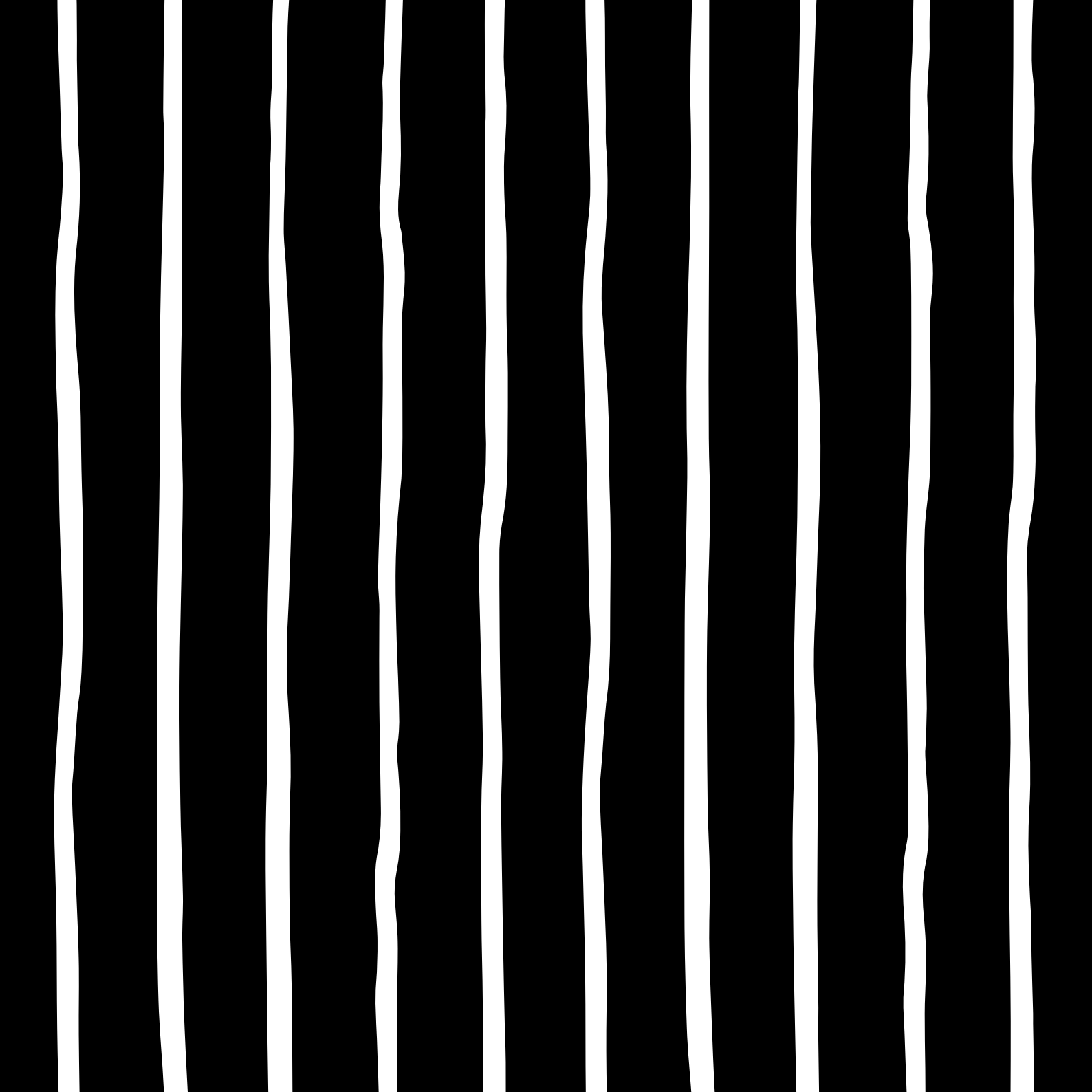

EL
PRAT
1939

La repressió franquista

La Guerra Civil va ser un dels fets més importants del segle XX, perquè va ser el preàmbul dels conflictes que sacsejarien el continent europeu en els anys següents i perquè va instaurar una dictadura de gairebé 40 anys, que va posar en marxa molts i diversos mecanismes per mantenir-se al poder.

Els mecanismes de repressió del franquisme cap a tota la població van ser molts i diversos, i abastaven i condicionaven tots els aspectes de la vida quotidiana de les persones, des de l'educació fins a les relacions socials. De manera més punyent, el règim va castigar amb la mort i les presons la dissidència.

L'exposició El Prat 1939. La repressió franquista, comissionada per l'historiador Joan Montblanc, se centra en l'estudi de la repressió, en com s'articulava i en les víctimes que hi va haver al Prat. També pretén reflexionar sobre la visió actual de la dictadura, sobre com l'hegemonia d'alguns discursos i l'omissió d'accions pretenen blanquejar els fets per desdibuixar responsabilitats, aprofundir en l'amnèsia i esborrar les víctimes.

El projecte s'engloba dins de les actuacions de la Regidoria de Memòria Històrica, que segueix la línia de divulgar els fets històrics generals, però també locals, de la Segona República, la Guerra Civil i la dictadura franquista, fent especial èmfasi en els mecanismes repressius utilitzats durant la llarga nit del franquisme.

Per responsabilitat davant la nostra història, i en record de tots els pratencs i pratenques que van ser assassinats o represaliats de la Guerra Civil i la dictadura, fem memòria!

Esther Garcia
Regidora de Memòria Històrica

25 de gener 1939

L'ocupació del Prat

A les 8.40h del matí les tropes franquistes entren per l'actual carrer Dr. Soler i arribaven a la plaça de la Vila. Eren soldats de la 105 Divisió del Cos de l'Exèrcit Marroquí de Yagüe, conformat majoritàriament per tropes de regulars africans i legionaris, que en l'ofensiva sobre Catalunya s'havien encarregat d'ocupar el sector costaner. L'entrada al terme l'havien efectuat el dia anterior amb la invasió de l'aeròdrom i des de primeres hores del matí diverses unitats es van preparar al Fondo d'en Peixo per la desfilada.

La nit abans una enorme detonació havia estremit el poble amb la voladura dels ponts, efectuada per les tropes republicanes en retirada. En els dies anteriors milers de soldats i civils els havien creuat en el camí de l'exili que van emprendre gairebé mig milió de persones, entre les quals centenars de pratencs que mai més tornarien. Ni aquestes accions ni les fortificacions excavades al Llobregat, no van poder evitar l'avanç de les tropes cap a la capital que travessarien el riu per pontons, passarel·les i guals.

Quan les tropes van arribar a la plaça, llavors de Francesc Macià i en pocs dies del Caudillo, feia poques hores que desenes de pratencs havien saquejat els diversos magatzems de queviures. Després de la protocol·lària missa de campanya, desenes de soldats van encendre fogueres pels carrers immediats per cuinar el que havien saquejat a les masies i cases del voltant. A la tarda, un membre del Cos Jurídic Militar va nomenar la Comissió Gestora de tres persones que prendria possessió de l'Ajuntament. L'endemà, l'artilleria de les darreres defenses republicanes va impactar a la miranda de Cal Mora de la mateixa plaça i alguns habitatges del carrer Santiago Rusiñol, convertint-se en les darreres accions bèl·liques al poble. La guerra al Prat havia acabat, començava la sagnant repressió.

gener

26 / 01 / 1939

Constitució de la primera Comissió Gestora a l'Ajuntament

Constitució de la Comissió de Recuperació Agrícola

28 / 01 / 1939

Ban ordenant l'entrega d'armes i explosius

Incautació del carbó de La Seda pel llum elèctric

31 / 01 / 1939

Instruccions d'organització de la Falange a les poblacions

febrer

Dia 5

Manifestació per l'ocupació de Girona

Dia 8

Inici del canvi de moneda republicana a l'oficina local

Dia 10

Destitució dels funcionaris municipals per passar el procés de depuració

Dia 12

Primera detenció massiva de 24 veïns i una veïna pel Servei d'Informació i Policia Militar (SIPM)

Dia 14

Ordres regulant la venda de pa

Dia 19

Prohibició del Carnestoltes

Dia 21

Inici del procés de depuració dels mestres pel Ministeri d'Educació

Dia 22

Construcció del mur de separació del cementiri religiós i laic

Compra de crucifixos per les escoles

Dia 24

Primer atestat realitzat per la Guàrdia Civil

març

Dia 13

Reconstrucció dels ponts per batallons de presoners

Dia 19

Obertura de l'església habilitada a l'antiga Sala Moderna

Dia 20

Desnonaments d'habitatges efectuats pel Jutjat Municipal

Acord de castellanització i canvi de nom dels carrers

Dia 21

La policia del SIPM s'instal·la a l'Ajuntament per rebre delacions

Detenció de tretze veïns per la Guàrdia Civil, la segona més gran de l'any

Dia 22

Inici de l'allistament de les lleves de 1939 a 1941

Dia 23

Mort de Faust Feu Parellada a la presó Model

Inici de la depuració dels mestres dels col·legis privats

Dia 26

Inauguració de la Creu dels Caiguts a la plaça de l'església

Dia 27

Constitució de la Junta de Reconstrucció de l'església

abril

Dia 1

Parte Oficial del final de la guerra

Inici del primer consell de guerra contra un pratenc, Joan Bruxola

Dia 3

Nomenament de Jaume Sallés com jutge instructor de depuracions

Dia 9

Celebració de la Pasqua com a *Fiesta de la Victoria*

Dia 11

El Sindicat Agrícola del Prat ingressa al Sindicat Vertical (CNS)

Dia 18

El SIPM efectua el seu darrer informe a la població

Dia 30

Acte dels *Padres de Família* en l'edifici incautat a l'antic Casal Català

maig

Dia 6

Ordre formació de la *Junta Local de Subsidio al Combatiente*

Dia 8

Ordre a les delegacions locals de FET per vigilar la venda de pa

La Seda i l'Ajuntament assumeixen les reparacions a la caserna de la Guàrdia Civil

Inici del curs a les *Escuelas Nacionales* rebatejades com a José Antonio

Dia 13

Primera execució d'un pratenc al Camp de la Bota, Joan Reixach Prat

Dia 15

Primer informe de funcionaris depurats amb deu expedientats inicials

Dia 16

Entrega a Capitania Militar de les joies recaptades al Prat pel Tesoro Nacional

Dia 25

Execució de Francisco Besga i Antoni Martínez al Camp de la Bota

Dia 31

Mort d'August Solanes Balletbó al camp de concentració de Burgo de Osma (Sòria)

juny

Dia 8

Reinstauració de la processó de Corpus

Dia 19

Revisió dels donatius de la *Ficha Azul d'Auxilio Social*

Dia 29

Circular als mossens locals per reconstituir les branques d'Acció Catòlica

Trasllat de la Festa Major al dia de Sant Pere i Sant Pau

juliol

Dia 9
Execució d'Ignasi Fortuny Català al Camp de la Bota

Dia 12
Guarniment de carrers pel pas de Serrano Suñer i el Comte Ciano

Dia 20
Acte del Sindicat Vertical a l'Artesà

Dia 22
L'alcalde Emilio Álvarez visita el governador civil

Dia 30
Instauració del *Dia del Plato Únic* i *Dia sin Postre*

Dia 31
El Ple rebutja intercedir a la demanda d'indult de Joan Nadal

agost

Dia 2
Execució de Francesc Sánchez Costa al Camp de la Bota

Dia 8
Instauració de zones de recol·lecció agrícola pel control de les collites

Dia 14
Jaume Sallés és nomenat Alcalde pel governador civil

Dia 16
Cens de Prestació Personal a favor del Estado extreta dels sous

Dia 21
Arriba la demanda del Tribunal de Responsabilitats Polítiques de veïns encausables

setembre

Dia 3
Gran Bretanya i França declaren la guerra a Alemanya

Dia 5
Primera assemblea d'accionistes de La Seda

Dia 24
Josep Colominas és nomenat alcalde pel governador civil

Dia 25
Ingrés a la Model de l'anterior alcalde Jaume Sallés

octubre

Dia 2
Acte oficial de reposició dels crucifixos a les escoles

Dia 12
Celebració del *Dia de la Raza* a les escoles

Dia 16
Ordres a FET local per vigilar els comerços contra l'estraperlo

Dia 20
L'Oficina de Col·locació de la CNS assumeix la Borsa de Treball municipal

Dia 23
Establiment del Racionament i confecció de targetes familiars

Dia 24
Execució de Joan Nadal Guixà al Camp de la Bota

Dia 26
Mor a la presó Model Àngel Val Guillén

Dia 28
Constitució del consistori, Alberto Feu alcalde i nou regidors

Dia 31
Intervenció de les collites de cereals i lleguminoses

novembre

Dia 4
Execució de Josep Frigola Aguiló al Camp de la Bota

Dia 15
Circular recordant la prohibició del català i la coeducació a les escoles

Dia 17
Cessió a *Auxilio Social* del 10% dels queviures de la població

Inici de la vacunació antiveròlica

Dia 18
Execució de Lluís Serra Giribert al Camp de la Bota

desembre

Dia 4
Incautació d'un edifici de la Rambla per l'Ajuntament on s'ubicarà la seu de FET-JONS

Dia 15
Revisió dels expedients de depuració de funcionaris

Dia 30
Regulació de les funcions de les Seccions Femenines

Dia 31
Instruccions per a la representació dels Pastorets en castellà i seguint normes "adequades" de moralitat

EL PRAT 1939

POBLACIÓ	8.941	SERVEIS	establiments
dones	4.563	queviures	50
homes	4.378	fleques	7
		bodegues	5
SUPERFÍCIE TOTAL	3.222 ha	fondes i restaurants	5
superfície urbana	415	tavernes	4
superfície agrícola:	2.807	bars	3
- regadiu	1.508	teixits	3
- secà/ermes	1.065	ferreteries	2
- improductiva	234	elèctrics	1
		garatges	4
CONTRIBUENTS	2.204		
urbana	1.568	SANITAT	
rústega	349	farmàcies	3
industrial	287	clíniques	1
		metges	4
TREBALL	persones	llevadores	4
camp	3.480	veterinaris	2
fàbriques:	1.736		
- la Seda	959	EDUCACIÓ I CULTURA	
- la Paperera	639	cens escolar*	1.905
- vidreria	72	assistència escolar	373
- paper Tous	9	escoles:	
- fàbrica oli	3	- grups públics	7
		- privades nens	3
		- privades nenes	3
		clubs esportius	2
		centres recreatius	2

☛ preu lkg pa negre 0,60 ptes

⚒ sou mitjà jornal 10 ptes

*cens escolar de 1943

CONTROL

Acció de controlar o de controlar-se. Conjunt d'operacions orientades a supervisar l'estat d'un sistema (...) per a reduir-ne o anul·lar-ne la desviació. Regulació de la conducta dels membres d'un grup social mitjançant l'establiment d'uns valors ideològics i d'unes normes de comportament.

CÀSTIG

Pena imposada a algú per corregir-lo o per al manteniment de la disciplina, punició. Sofrir, merèixer, témer, un càstig.

VÍCTIMES

Persona o animal que sofreix algun dany, especialment la mort, a causa d'una violència o un esdeveniment malaurat. Persona que sacrifica voluntàriament la seva vida, la seva felicitat, el seu benestar, etc., per algú o alguna cosa.

AMNÈSIA

Incapacitat total o parcial de recordar o d'identificar experiències passades.

CONTROL

El franquisme va ser un règim d'arrel feixista que, a diferència dels seus aliats, va guanyar una guerra i va poder imposar durant dècades els seus principis. Com qualsevol règim totalitari va convertir en una obsessió el control de la societat fins l'àmbit més ínfim. Tot i que la intensitat repressiva i els sectors a controlar no van ser els mateixos en el decurs de la dictadura, els mecanismes de vigilància van mantenir-se inalterables i amb una idèntica essència punitiva, havent de dissimular les formes més salvatges, a partir de la Segona Guerra Mundial, per afavorir el progressiu reingrés als organismes internacionals d'on havia estat expulsat.

Durant el franquisme la societat va estar totalment regulada, disciplinada, moralitzada i jerarquitzada en base als principis nacional-catòlics que emanaven de la síntesi ideològica dels sectors en què es va sustentar: militars, falangistes i església. Aquests valors, primordials per entendre també la conformació dels consensos que van permetre a la dictadura consolidar-se i sobreviure, van ser transmesos des de l'escola fins a l'àmbit familiar, publicitats per una propaganda

persistent, enquadrant a la població en organitzacions afins, condicionant tots els actes públics i manifestacions culturals, fiscalitzant qualsevol espai d'oci i sociabilització, en definitiva, imposant a les persones com havien de pensar, parlar, sentir i comportar-se.

Més enllà de les imposicions ideològiques i morals, cada lloc de treball va ser depurat i controlat pel Sindicat Vertical, cada producte bàsic va ser reglamentat sota una economia dirigida que va condemnar a la gana i la misèria a milers de persones, cada poble es va convertir en una petita presó d'on no es podia sortir sense un salconduit, pel qual calia un informe o aval favorable de les autoritats i persones addictes al règim. Aquests es van fer necessaris pels afers més quotidians: aspirar a una feina, obrir un negoci, organitzar un acte, canviar de domicili, formar part d'una associació, obtenir una cartilla de racionament, etc. Entre qui podia donar-los i qui els havia de rebre, es va solidificar fins el final del règim una clara jerarquia social segregant-la entre vencedors i vençuts, addictes i desafectes, espanyols i anti-espanyols.

ESPAIS DE PODER AL PRAT

- 1 Caserna de la Guàrdia Civil
- 2 La Seda de Barcelona
- 3 La Papelera Española
- 4 Ajuntament
- 5 Jutjat municipal
- 6 Dipòsit presó
- 7 Seu FET-JONS
- 8 Església habilitada
- 9 Auxilio social
- 10 Asociación Padres de Família
- 11 Sindicat agrícola
- 12 L'Artesà
- 13 Grup escolar José Antonio
- 14 Col·legi de les Monges
- 15 Sindicato Vertical (CNS)
- 16 Aeròdrom
- 17 Batallons de treballadors

L'ESTRUCTURA DE PODER

Govern militar

L'ocupació franquista suposà la instauració d'un règim especial d'ocupació a Barcelona, dirigit per Eliseo Álvarez-Arenas, concentrant el poder civil i militar. La fi d'aquest, el juliol del 39, comporta el nomenament del general Orgaz, com a capità general de Catalunya, màxima autoritat militar del que depenien els governs militars provincials. La representació al Prat l'exercien el comandament de l'aeròdrom i el cap de la guàrdia civil.

Govern civil

El final del règim d'ocupació comportà la restitució de la figura del governador civil de Barcelona. Aquests, nomenats per Franco, van ser figures claus a l'administració del règim, representants del Ministeri de Governació i caps provincials de FET-JONS. Gaudien de les màximes atribucions provincials, especialment en el control de les administracions locals, l'autorització d'actes i la direcció dels cossos d'ordre públic.

Diputació provincial

El setembre de 1939 el ministre de governació Serrano Suñer destitueix al Comte de Montseny i nomena al falangista Antonio Simarro. Aquest organisme, ubicat a l'actual Generalitat, es va destacar en la depuració de funcionaris, la reconstrucció d'obres públiques, la reactivació econòmica i cultural (molt limitada i vigilada), el control dels pressupostos municipals i l'organització d'homenatges a militars, religiosos i potències feixistes aliades.

Alcaldies

Les primeres Comissions Gestores que van dirigir els Ajuntaments van ser nomenades provisionalment pels caps militars de l'exèrcit que les ocupaven. Aquestes van ser conformades per elements de la dreta local escollits d'entre les "forces vives" tradicionals. El nomenament i destitució d'alcaldes i regidors va continuar exercint-se pels governadors civils, ostentant en paral·lel el càrrec d'Alcaldes amb el de caps locals del Movimiento i de la Falange.

Església

El 24 de març de 1939 va ser nomenat bisbe de Barcelona Miguel de los Santos Díaz Gómara, integrista catòlic que exemplificarà a la diòcesi els principis del nacional-catolicisme en grans actes de masses d'adhesió al règim, processos martiriològics de catòlics assassinats i la reconstrucció dels temples destruïts a la guerra. El mossèn Josep Farrés i Poch va exercir com a rector de la parròquia de Sant Pere i Sant Pau entre finals de 1939 i 1968.

Falange

El partit únic, FET-JONS, resultant de la unificació de partit feixista de J.A Primo de Rivera i el carlisme tradicionalista, va esdevenir l'únic permès a la dictadura. La militància en aquest distingia els principals dirigents del règim i va ser l'embrió de les organitzacions en que s'enquadrava la societat: Sindicato Vertical, Sección Femenina, Frente de Juventudes, Auxilio Social, Educación y Descanso, etc. El primer cap al Prat va ser Jaume Casanovas Casanovas.

Poder judicial

El Palau de Justícia va ser ocupat pel Cos Jurídico-Militar de l'exèrcit franquista que instal·là l'Auditoria de Guerra de la IV^a regió militar, encarregada de la instrucció dels consells de guerra. L'administració de la justícia ordinària, representada en l'Audiència Territorial, passà a un segon terme i no tornaria al Palau fins el 1941. El jutjat municipal del Prat va ser dirigit aquells anys per Pedro Bernal Mèlich i Ramon Roigé Calzada.

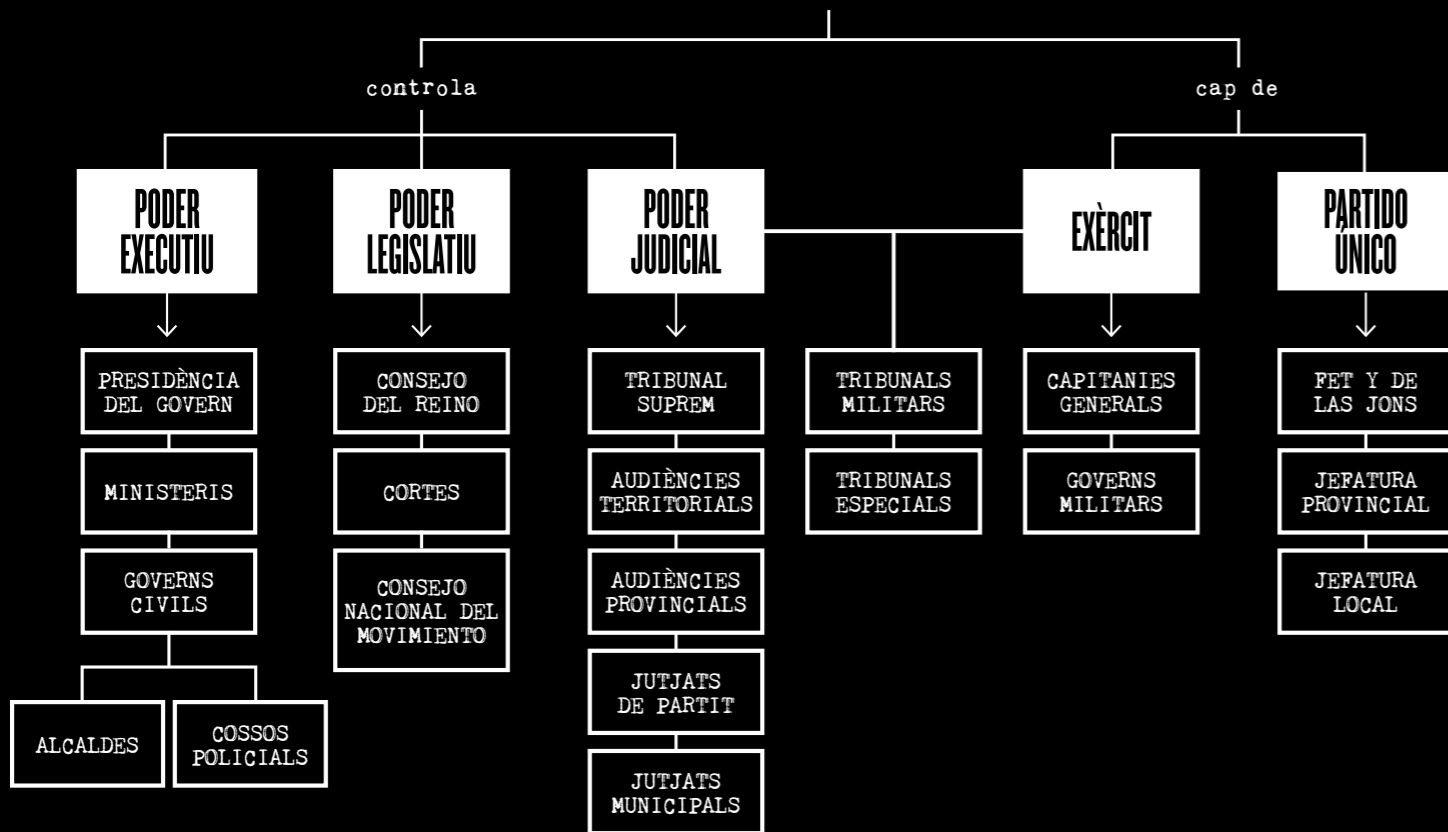

Descobriments de la làpida amb el darrer parte oficial de guerra a l'Ajuntament de Barcelona, 19 maig 1939 Pérez de Rozas. Fons Ajuntament de Barcelona | AMCB

UN RÈGIM JERÀRQUIC

FRANCISCO FRANCO

Imatge | Benvinguda de la Santa Missió al carrer Flaquer el 19 de febrer de 1961

Educació

Nacionalcatòlica

L'ensenyament franquista va aturar en sec l'esforç educatiu i de renovació pedagògica impulsat per la República. Milers de mestres van ser depurats per adaptar-los a les noves imposicions del règim. L'adoctrinament s'iniciava des de la infància amb una radical segregació entre nens i nenes, la prohibició del català i la imposició d'un ultranacionalisme espanyol, on destacaven la manipulació de la història i assignatures com la *Formación del Espíritu Nacional*. Els mètodes educatius retornaren el protagonisme a la religió i a valors jeràrquics d'obediència i disciplina basats en el càstig i la penitència.

Por la gracia de Dios

La simbiosi entre l'església i el règim va ser fonamental. Els bisbes van legitimar el cop militar com una *Cruzada Nacional*, identificant-se des de l'inici enfront l'amenaça que els va suposar la república. La participació de religiosos en els principals òrgans del règim, el protagonisme en tots els actes socials, el control educatiu, la imposició de la moral catòlica i l'exercici de la censura, van convertir a l'església en l'eix vertebrador de la societat i element essencial de l'ideari franquista. Ser bon catòlic i bon espanyol eren indistricables en el nacionalcatolicisme. A partir del Concili Vaticà II de 1962 i de les teologies d'alliberament, molts cristians de base s'allunyaren de les posicions de les jerarquies i conformarien part de l'oposició al règim en el marc de grups com la JOC, HOAC, JEC o l'escoltisme.

CÀSTIG

El *Bando* en què els revoltats van declarar l'estat de guerra el juliol de 1936 va ser la primera eina jurídica dels sublevats, mantenint-se vigent fins al 1948. Aquest va convertir el Codi de Justícia Militar de 1890 en un ordenament aplicable a tota la població i la base legal dels milers de consells de guerra que es van instruir, principalment pel delictes de rebel·lió militar. L'administració de justícia del franquisme va passar a dependre absolutament dels tribunals militars, als quals es van supeditar els tribunals ordinaris i molts dels delictes que legisaven, reinstaurant-se la pena de mort en nombrosos supòsits i sustentant els procediments en l'arbitrarietat i la manca absoluta de garanties.

Paral·lelament, tot un corpus legal i jurídic es va desenvolupar per castigar els vençuts de forma més extrema, creant-se nombrosos tribunals especials que aplicaven lleis d'excepció i penes complementàries. A la vegada, el règim també va adequar la jurisdicció ordinària a les seves directrius totalitàries, reflectides en el Codi Penal de

1944. Aquest va modificar el republicà introduint els valors nacional-catòlics, agreujant la severitat de les penes i incorporant un nou ventall de delictes per restringir encara més drets i llibertats, adoptant algunes lleis del període anterior que permetien el màxim rigor com la Llei d'Ordre Públic o la de *Vagos y Maleantes*.

Les possibilitats legals per castigar a la població van ser múltiples i les jurisdiccions militars, ordinàries i especials es van superposar durant tota la dictadura en un procés acumulatiu on de forma deliberada es va fomentar la confusió entre molts delictes polítics i comuns. A partir de finals dels quaranta, quan les causes relacionades amb la guerra van anar perdent protagonisme, el sistema jurídic-legal va evolucionar per ser aplicat amb la mateixa intensitat contra les successives obsessions del règim: la lluita guerrillera, els delictes contra la propietat i, en la darrera etapa, els relacionats amb l'ordre públic, on prendria tot el protagonisme aquest tribunal creat el 1963.

- 14 / 09 / 1882 — Llei *Enjuiciamiento Criminal*
- 06 / 10 / 1890 — Codi de Justícia Militar
- 28 / 07 / 1933 — Llei d'Ordre Públic
- 04 / 08 / 1933 — Llei *Vagos y Maleantes*
- 11 / 10 / 1934 — Llei sobre explosius i robatoris amb violència
- 28 / 07 / 1936 — *Bando Estado de Guerra* de la *Junta de Defensa Nacional de España*
- 31 / 08 / 1936 — Decret sobre instrucció de causes en judicis sumaríssims
- 01 / 09 / 1936 — Decret constitució dels Consells de Guerra permanents
- 05 / 11 / 1936 — Decret constitució *Auditoria de Guerra del Ejército de Ocupación*
- 12 / 03 / 1938 — Llei abolició matrimonis civils
- 05 / 04 / 1938 — Llei derogació Estatut de Catalunya
- 13 / 05 / 1938 — Decret *Magistratures del Fuero del Trabajo*
- 05 / 07 / 1938 — Llei restabliment pena de mort al Codi Penal
- 24 / 11 / 1938 — Llei penal per delictes monetaris
- 26 / 01 / 1939 — Decret *Jefatura Servicios de Ocupación de Barcelona*
- 09 / 02 / 1939 — Llei *Responsabilidades Políticas*
- 10 / 02 / 1939 — Llei *Depuración de funcionarios públicos*
- 23 / 09 / 1939 — Llei organització *Dirección General de Seguridad*
- 23 / 09 / 1939 — Llei derogació dels divorcis
- 01 / 03 / 1940 — Llei *Represión masoneria y comunismo*
- 31 / 05 / 1940 — Llei creació *Juzgado Militar Especial de Espionaje*
- 12 / 07 / 1940 — Llei restabliment Codi Justícia Militar anterior a la República
- 30 / 11 / 1940 — Llei *Jurisdicción Abastecimientos y Fiscalia de Tasas*
- 24 / 01 / 1941 — Llei de *la natalidad contra el aborto y la propaganda anticoncepcionista*
- 08 / 03 / 1941 — Llei de *Vigilancia y Seguridad (Servicios Policia)*
- 29 / 03 / 1941 — Llei de *Seguridad Nacional*
- 11 / 07 / 1941 — Llei *subscripción y restitución de Bienes Eclesiásticos*
- 02 / 09 / 1941 — Llei d'atribucions *Jefaturas Superiores de Policia*
- 17 / 10 / 1941 — Llei de *Tribunales de Honor*
- 06 / 11 / 1941 — Decret creació presons especials per “*mujeres extraviadas*”
- 06 / 11 / 1941 — Decret organització *Patronato Protección a la Mujer*
- 12 / 03 / 1942 — Llei d'abandonament familiar
- 11 / 05 / 1942 — Llei sobre delictes d'adulteri
- 02 / 03 / 1943 — Llei d'equiparació rebel·lió militar a transgressions vida pública
- 23 / 12 / 1944 — Nou Codi Penal
- 17 / 07 / 1945 — Reforma del Codi de Justícia Militar
- 18 / 04 / 1947 — Llei *Bandidaje y terrorismo*
- 11 / 09 / 1953 — Decret creació *Tribunales de contrabando*
- 30 / 03 / 1954 — Llei elevació de penes als delictes contra la propietat
- 15 / 07 / 1954 — Llei reforma *Vagos y Maleantes*
- 03 / 03 / 1956 — Decret-Llei abolició prostitució i *centros de tolerancia*
- 25 / 05 / 1957 — Creació *Juzgado Especial de Propaganda Ilegal*
- 24 / 01 / 1958 — Decret *Juzgado Militar Especial de Actividades Extremistas*
- 30 / 07 / 1959 — Llei d'Ordre Públic
- 21 / 09 / 1960 — Decret *Actividades subversivas, terrorismo y robo con violencia*
- 03 / 03 / 1962 — Decret creació *Juzgado Especial de Emigración*
- 28 / 03 / 1963 — Decret revisió Codi Penal
- 02 / 12 / 1963 — Llei creació *Tribunal Orden Público (TOP)*
- 18 / 03 / 1966 — Llei de la *libertad de prensa e imprenta*
- 04 / 08 / 1970 — Llei *Peligrosidad y Rehabilitación Social*
- 15 / 11 / 1971 — Llei reforma Codi Penal
- 26 / 08 / 1975 — Llei sobre *prevención del terrorismo*
- 04 / 01 / 1977 — Decret-Llei creació Audiència Nacional

TRIBUNAL
MILITAR

TRIBUNAL
ORDINARI

TRIBUNAL
ESPECIAL

LA CAUSA GENERAL

El 26 d'abril de 1940 el Ministeri de Justícia va facultar a la Fiscalia del Tribunal Suprem per instruir la Causa General. L'objectiu era recollir "las pruebas de los hechos delictivos cometidos en todo el territorio nacional durante la dominación roja". La seva instrucció en una data en què la majoria de les persones acusades feia temps que havien estat encausades, porten a relativitzar-ne el caràcter judicial i remarcar-ne el propagandístic. Principalment per la publicació d'un informe final, traduït a diversos idiomes amb la intenció que fos d'abast internacional, on es va construir la versió oficial del règim que deslegitimava el govern republicà i justificava el cop d'estat.

La instrucció al Prat

La Causa General va investigar cadascun dels pobles que es van mantenir en zona republicana. A la peça del Prat apareixen incriminades 137 persones a partir dels informes de l'Ajuntament i la declaració de 24 testimonis. Les acusacions es referien a les víctimes de la rereguarda, l'incendi de l'església i haver estat membres del consistori pratenc o empleats municipals durant el període. Posteriorment, un dels usos principals va ser l'elaboració d'informes per la Comissió Dictaminadora de repatriació d'exiliats polítics, encarregada de revisar les sol·licituds que feien alguns exiliats per retornar. El darrer informe d'un pratenc per aquest motiu és de 1959. La Causa General no va ser abolida fins el 1969, una mostra palpable de com les acusacions indiscriminades de la postguerra van estar vigents fins a la fi del règim.

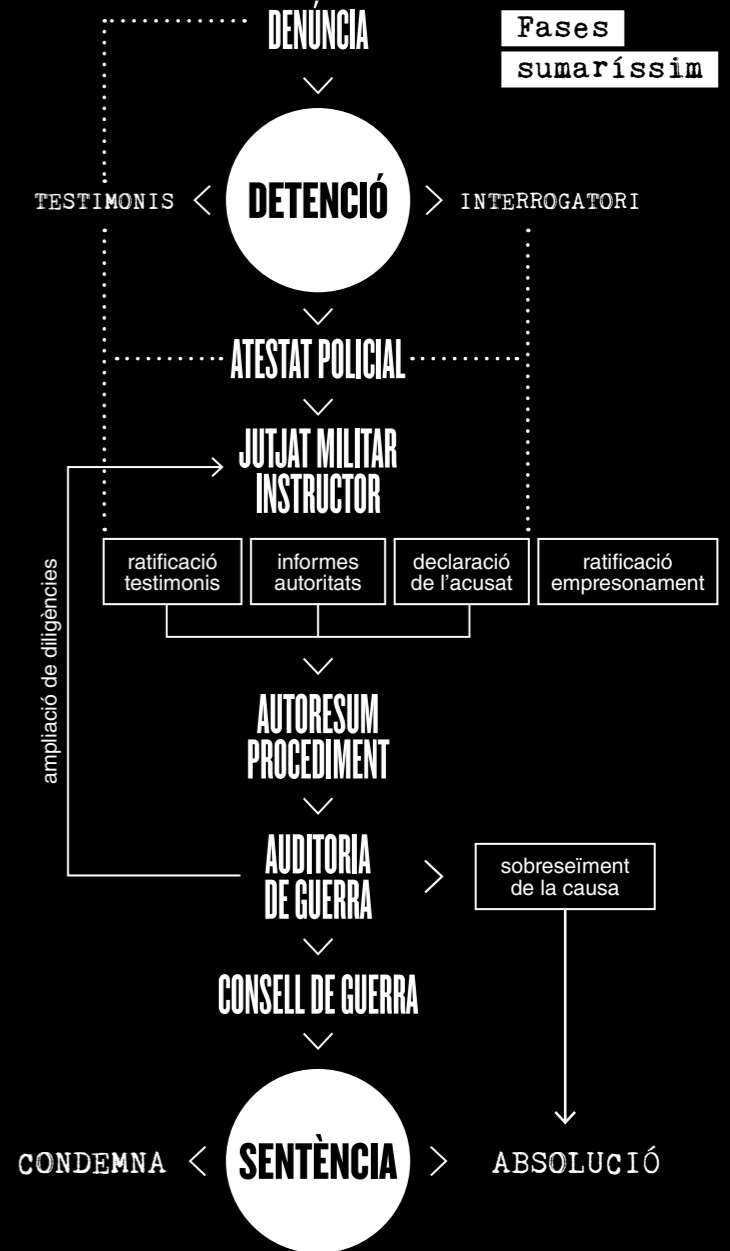

CONSELLS DE GUERRA

Informes i delacions

La base de la repressió es troba en l'àmbit local, l'únic lloc des d'on es podia conèixer l'actuació dels acusats i elaborar els càrrecs per classificar-los en els camps de concentració o sustentar les acusacions dels consells de guerra. Més d'un miler de pratencs i pratencques van ser investigats en resposta a la demanda provinent de l'enorme xarxa punitiva del règim o la necessitat d'obtenir un informe favorable per realitzar qualsevol activitat. Els encarregats d'elaborar-los eren l'Alcaldia, Guàrdia Civil i Falange, afegint-se en alguns llocs mossens, empresaris o oligarques locals, disposant d'agents i serveis d'investigació que recollien la informació entre el veïnat. Per aquest propòsit, les autoritats van fer crides reiterades a practicar la delació, entesa com un deure patriòtic, convertint-se en l'element fonamental per iniciar els processos i disposar de testimonis. Aquests van ser la base acusatòria dels consells, clarament parcials i marcats per l'afany de venjança, amb una presumpció de veracitat en provenir de persones afectes al règim i on l'element probatori es basava en la rumorologia, sense cap mena de garantia de defensa pels acusats.

Gairebé 300 persones del Prat van ser encausades en algun procediment militar. En el 90% dels casos es van derivar responsabilitats, majoritàriament pel delictes de rebel·lió militar. En aquests van participar 386 testimonis, el 88% del Prat. El 62% van testificar només en una causa, prop d'un centenar en ser cridats per les autoritats judicials. Únicament una vuitantena van aportar arguments de defensa o van declarar desconèixer els càrrecs de l'acusació, la majoria van utilitzar la delació per castigar els adversaris polítics. Un grup de 20 homes van convertir-la en una pràctica habitual i testifiquen en el 72% de les causes. Entre aquests, només quatre, acumulen declaracions en més de 100 consells, un terç del total, un d'ells apareix de forma sistemàtica en 41 causes, doblant als altres tres. La principal característica és ser membres de Falange, familiars de víctimes de la rereguarda o tenir càrrecs en els organismes franquistes locals, fets que no tenien per què ser excloents.

JAIMES CASANOVAS CASANOVAS, de 33 años, de edad, natural de Prat de Llobregat, (Barcelona) Jefe Local de Prat de Llobregat de F.E.C. y de las J.O.N.S. y con domicilio en Fernando nº 18, de dicha localidad DECLARO: bajo mi responsabilidad, que, Pablo Vallhonrat Vallhonrat, vecino de Prat del Llobregat, individuo dirigente de Esquerra R.D.C. conocido en Barcelona desde la entrada de las Gloriosas Tropas Nacionales, que durante el periodo de dominación roja concurre según informes de dominio público a los fusilamientos de elementos de orden que entre ellos el Sargento de la Guardia Civil de Prat, en el campo de la Bota y que los primeros días del movimiento fué uno de los agentes de enlace del Teniente Coronel de Aviación Sandino, vanagloriándose de que en la revuelta del 18 de Julio fué sofocada fué gracias a que él mismo avisó a éste último de la marcha de las operaciones, significando, que la ficha del individuo que se menciona en la presente denuncia se encuentra en Prat de Llobregat, con los cargos y nombres de las personas que acusan, la que remitiré tan pronto me traslade a dicha localidad.

Todo lo cual y por ser auténtico lo firmo en Barcelona a 20 de Marzo de 1939, III AÑO TRIUNFAL.

1

... El conoce a PAULINA BERNADÉ GARCÍA e invitado a que participase cuanto lepa en relación con la denuncia y antecedentes políticos de los años anteriores y durante la dominación rojo-separata se de la individuo en cuestión, dijo que él la conoce, que su actividad durante el periodo de tiranía marxista, lo ha visto como empleado de telefonos de la Central de El Prat y que cuando se iba a las reuniones a instancias de la policía y se le veía utilizada en dicho teléfono para organizar las comunicaciones entre elementos marxistas y el orden; que la individuo en cuestión era conocida conocida a los individuos pertenecientes a familia de personas de tiranía marxista y que se le comunicaba a esta familia a otros elementos tan insubordinados como él; se relacionaba con los oficiales de la U.R.C.A. bolchevique con los que tenía frecuentes reuniones en el mismo local de la Central de telefonos de esta localidad, donde se celebraban franquescas y se hacía política roja-marxista aprovechando la circunstancia de que el empleo principal de dicho Central telefonico de Prat y su esposa eran tambien de actividad bolchevique.-

La vida privada de la interfecta es deplorable, su familia en roto toda clase de tratos con ella y se le ha visto muchas veces utilizar los codas de los oficiales rojos para sus correrias en Barcelona, la considero una persona paligna y que ha causado mucho daño a las personas de derecha de esta localidad, considerandola indigna de vivir en la Nueva y U.F.M. Socialista que se esta formando con la sangre de Nuestros Hijos.

Que no tiene más que decir, que lo dicho es la verdad en lo que se afirma y ratifico, firmo esta su declaración en prueba de conformidad con el Instructor, en el sitio indicado.- Fecha et supra.-

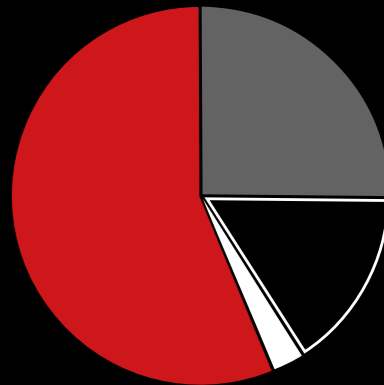
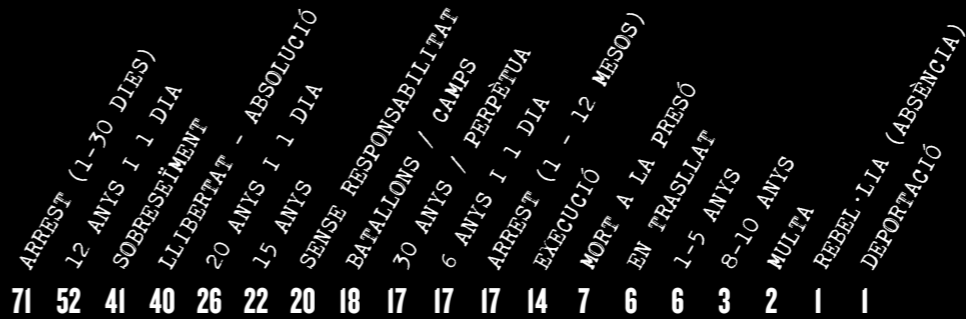
2

... el conoce a DOMINGO FIBLA SURR, e invitado a que diga cuanto sepa en relación con la denuncia y antecedentes políticos social del sujeto en cuestión, dijo que él lo conoce, que se trata de un destacado extremeño, cuya actividad se han desarrollado siempre en favor de la causa bolchevique, prestando servicios de patrullas y controles armado de fusil; que sabe fué Guardia de Falto a las ordenes de la uncensillada Generalidad y que se lanzó a la calle en el movimiento del seis de octubre a defensa de la chusma moscovita de Companys y companya; que lo vio cuando cogía muebles de la casa rectoral y los echaba a la hoguera del interior de la Iglesia; que es totalmente contrario a los principios que informan esta Santa Cruzada e indigno de vivir en la Nueva Social de la que para bien de España, debe desaparecer.

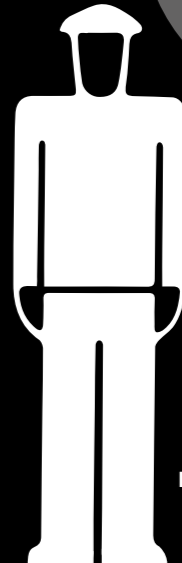
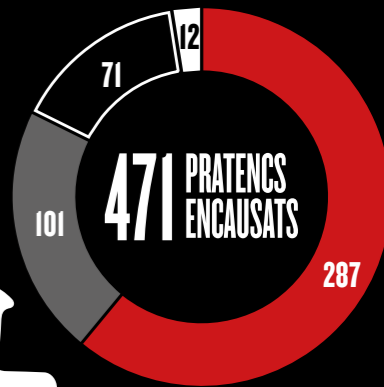
3

1. Denúncia del cap local de Falange contra Pau Vallhonrat (15 anys)
2. Delació sexista en un atestat contra Paulina Bernadàs (sobreseïment, 4 mesos a Les Corts)
3. Delació d'un testimoni davant del jutge contra Domènec Fibla que "debe desaparecer" (15 anys)

CAUSES I SENTÈNCIES AL PRAT 1939-1960

CAUSES POLÍTQUES 296
 CAUSES COMUNES 133
 DESCONEGUES 83
 DEPURACIÓ MILITAR 15

Font | L'empresonament franquista al Baix Llobregat (1939-1960)

Iconografia de Gerd Arntz

DIPÒSITS DE DETENCIÓ AL PRAT

El recorregut fins l'empresonament podia transcorre per diversos dipòsits per un nombre indeterminat de dies. Al Prat, històricament aquestes detencions s'havien efectuat a la denominada "presó de l'Ajuntament". L'obertura de la caserna de la guàrdia civil va fer-li agafar el protagonisme durant la dictadura, tot i que en aquell període es van sumar els locals dels organismes adscrits a la Falange, principalment el de la Rambla. El trasllat des d'aquests a les presons de Barcelona o Sant Feliu, podia comportar el pas per molts altres dipòsits policials, centralitzant-se en pocs mesos en la prefectura de Via Laietana.

En aquests s'efectuaven els interrogatoris que iniciaven els atestats que podien derivar en l'obertura de causes penals. La pràctica de la tortura per aconseguir inculpacions era sistemàtica, produint en alguns casos la mort dels detinguts o seqüeles irreversibles. Les quantioses denúncies de maltractaments que es faran davant dels jutges no tindran mai cap mena de conseqüència. Per altra banda, van servir per castigar qualsevol mena de delictes, algunes persones podien passar setmanes complint arrestos preventius sense que finalment se'n derivés cap causa ni es produís l'ingrés a la presó.

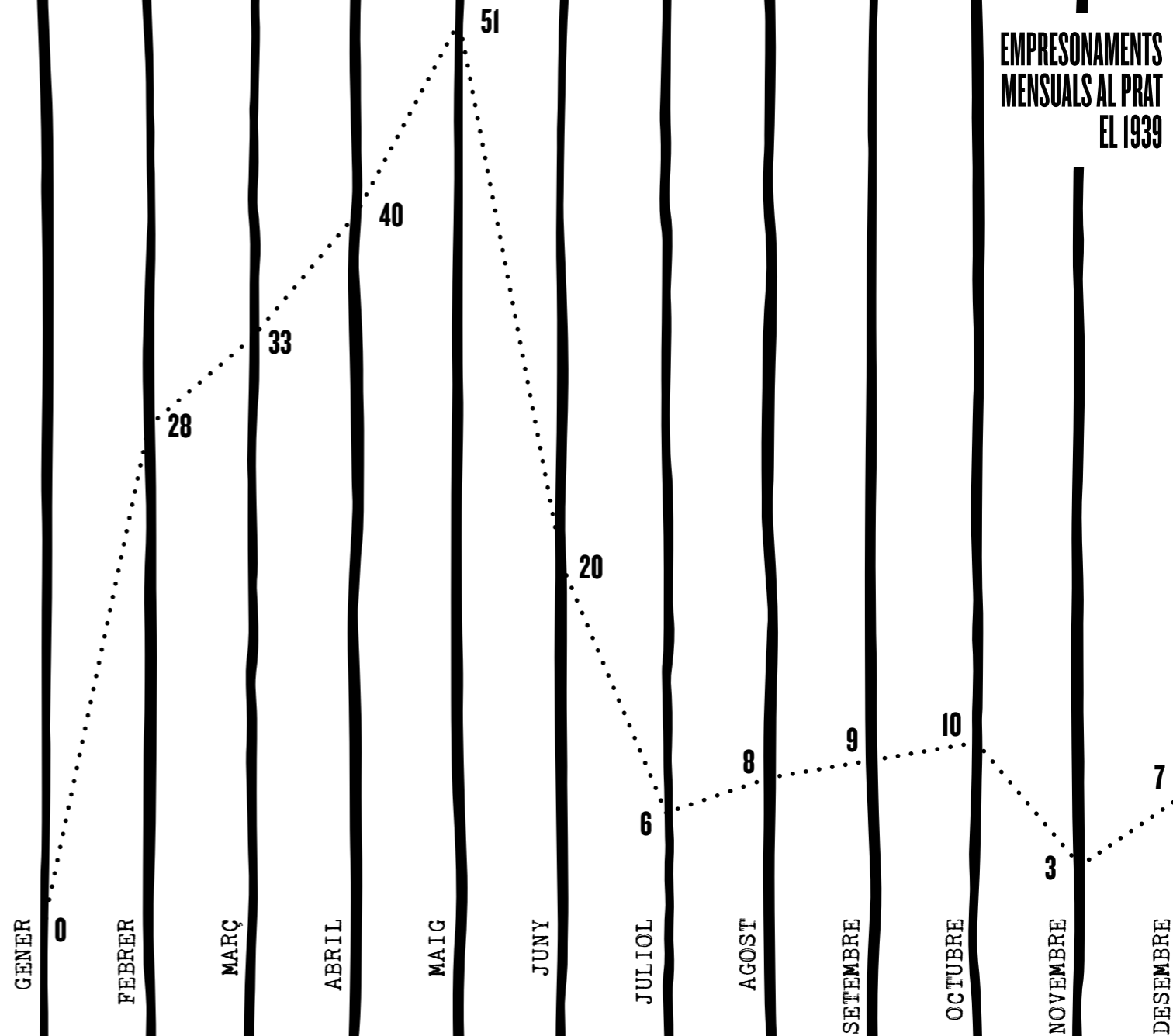
Caserna de la Guardia Civil

Seu de Falange

Dipòsit de l'Ajuntament

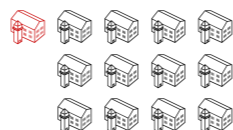

L'INVERN DE LES PRESONS

Els testimonis que han transmès les condicions de les presons en la immediata postguerra coincideixen en el relat d'un infern que conculcava els drets més elementals de qui hi entrava. Al seu interior, la penúria que patia la societat a la postguerra es multiplicava. Una gana terrible, unes condicions de salubritat pèssimes en què malalties i epidèmies s'encomanaven sense control, la presència desesperant de plagues d'insectes i rosegadors, un fred a l'hivern i una calor a l'estiu insuportables, una violència generalitzada de pallisses i tortures, càstigs per qualsevol motiu en cel·les d'aïllament, una humiliació constant per degradar i "corregir" els interns, i especialment, un amuntegament que va desbordar-les d'una forma mai vista. Aquestes condicions van suposar la mort a les presons d'un mínim de set pratencs entre 1939 i 1945: Josep Arbonés Florensa, Faust Feu Parellada, Miquel González Fabra, Manel Salinas Gómez, Antoni Torres Aroca, Àngel Val Guillén i Francesc Viñuela Gutiérrez.

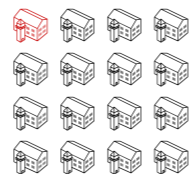
Les proporcions d'empresonament que mostren els gràfics constaten fins a quin punt es va superar a la postguerra la capacitat a totes les presons. Com a exemple, en les cel·les de 4 per 2,40 metres de la Model, originàriament pensades per a un individu, es van arribar a allotjar fins a 18 persones en algunes galeries. Davant la magnitud del problema el règim va habilitar diverses presons a Barcelona (Palau de Missions, Montjuïc, Sant Elies i Cànem) per tractar d'eixugar l'estat infrahumà que presentaven i va iniciar una política d'excarceracions de condemnats menors en no poder assumir el cost d'aquell volum penitenciari. Tot i que les condicions de densitat van remetre a partir de finals dels quaranta, les deficiències estructurals i mètodes de coerció disciplinària van mantenir-se fins al final del règim.

PRESÓ MODEL DE BARCELONA

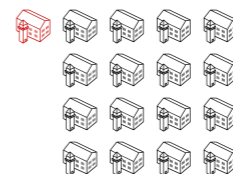
CAPACITAT TOTAL → 820 PLACES
 OCUPACIÓ L'ANY 1940 → 11.000 PLACES → **13 VEGADES SUPERIOR A LA SEVA CAPACITAT**

PRESONS DE L'ESTAT ESPANYOL

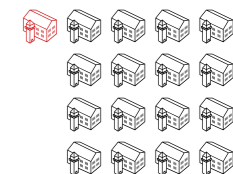
CAPACITAT TOTAL → 20.000 PLACES
 OCUPACIÓ L'ANY 1939 → 300.000 PLACES → **15 PRESOS PER PLAÇA**

PRESÓ DE DONES DE LES CORTS

CAPACITAT TOTAL → 100 PLACES
 OCUPACIÓ L'ANY 1940 → 1.700 PLACES → **17 VEGADES SUPERIOR A LA SEVA CAPACITAT**

PRESÓ DE SANT FELIU

CAPACITAT TOTAL → 4 PLACES
 OCUPACIÓ L'ANY 1940 → 100 PLACES → **25 VEGADES SUPERIOR A LA SEVA CAPACITAT**

Imatges:

1. Presó La Model | directa.cat

1. Presó de dones de Les Corts | Col·lecció d'imatges, AMDC

2. Presó de Sant Feliu de Llobregat | Júlia Alcayna Bru, ACBL

VÍCTIMES

“La acción ha de ser en extremo violenta para reducir lo antes posible al enemigo, que es fuerte y bien organizado. Desde luego serán encarcelados todos los directivos de los partidos políticos, sociedades o sindicatos no afectos al movimiento aplicándoles castigos ejemplares”. Aquestes són algunes de les instruccions que el General Emilio Mola, el denominat director del cop, va ordenar als militars sublevats. El mateix 19 de juliol de 1936 insistia: *“Hay que sembrar el terror (...) hay que dar la sensación de dominio eliminando sin escrúpulos ni vacilación a todos los que no piensen como nosotros”.* Des del primer moment els colpistes van aplicar contra el bàndol contrari aquesta violència extrema, planificada i sistemàtica a les zones on van triomfar.

Aquesta eliminació de l'enemic, que va produir durant la guerra un mínim de 125.000 víctimes mortals en la rereguarda franquista i unes 50.000 en la republicana, sense comptar les succeïdes en els fronts de guerra que eleven el cost humà global per sobre del mig milió de persones, es va continuar practicant pels vencedors contra els vençuts un cop aquesta va acabar. Fins el final de la dictadura, la repressió continuada va sumar-ne unes 50.000 morts i un nombre encara no determinat de víctimes dels nombrosos mecanismes repressius de l'univers punitiu franquista, alguns dels quals encara pendents de quantificar.

La brutal repressió imposada pel règim va afectar milions de persones que durant dècades havien desenvolupat una sèrie d'ideologies, militàncies, conductes, identitats, pràctiques i costums, que el *Nuevo Estado* va tallar de soca-rel, perseguint sistemàticament qualsevol dissidència o comportament considerat “anormal”. Si a la postguerra el genèric concepte de *rojo*, amb l'afegit de separatista en el nostre cas, va sintetitzar la imatge d'aquest enemic intern, amb els anys es va anar ampliant a les persones que es van veure forçades per les condicions extremes a cometre petits delictes, a les noves generacions que no havien participat a la guerra i van lluitar contra el règim, als que simplement van expressar el seu descontentament o practicar formes de vida no acceptades socialment.

El camp de la Bota va ser l'indret on el franquisme va afusellar 1.734 persones entre 1939 i 1952, la meitat de les produïdes a Catalunya i on moriren tretze dels catorze pratencs executats. Utilitzat des del s. XIX com a camp d'artilleria, al voltant del castell que feia les funcions de polvorí i quarter es va conformar un barri de barraques que va perviure fins el 1989. Les obres del Fòrum de les Cultures van fer desaparèixer qualsevol rastre de l'antic espai. El 2019 s'inaugurava el Parapet de les Executades i Executats amb tots els seus noms.

Imatge | Isabel Rojas Castroverde, Fons Municipal. Arxiu Municipal de Sant Adrià de Besòs

PRATENCS EXECUTATS

JULIÁN ACERO TEJEL

Saragossa, 7/01/1909 | 30 anys
Casat, dos fills | Veí d'Ignasi Iglesias
Ofici: La Papelera
Filiació: CNT-FAI-JJLL
Detenció: 17/02/1939
Consell: 31/01/1940 - 15/10/1941
Execució: 20/11/1941

Julián Acero

FRANCISCO BESGA POZO

Bilbao, 13/02/1899 | 40 anys
Casat, dos fills | Veí de Santiago Rusiñol
Ofici: La Papelera
Filiació: CNT-FAI
Detenció: 12/03/1939
Consell: 25/04/1939
Execució: 25/05/1939

Francisco Besga

MIQUEL EROLES SORRIBES

Anya (La Noguera), 14/06/1878, 60 anys
Vidu, una filla | Veí de Santiago Rusiñol
Ofici: Conserge municipal
Filiació: PSOE
Detenció: 17/02/1939
Consell: 15/02/1940
Execució: 29/07/1940

Miquel Eroles

IGNASI FORTUNY CATALÀ

Tortosa (Baix Ebre), 31/09/1896 | 47 anys
Casat, dos fills | Veí de Jaume Casanovas
Ofici: La Papelera
Filiació: CNT-AIT
Detenció: 17/02/1939
Consell: 15/06/1939
Execució: 09/07/1939

JOSEP FRIGOLA AGUILÓ

Batea (Terra Alta), 20/07/1903 | 35 anys
Casat, un fill | Veí de Manel Bertrand
Ofici: Jornaler del camp
Filiació: CNT-AIT
Detenció: 06/06/1939
Consell: 22/07/1939
Execució: 04/11/1939

GERMÁN GUTIÉRREZ DE PEDRO

Pelegrina (Guadalajara), 17/01/1916 | 21 anys
Solter | Veí d'Anselm Clavé
Ofici: La Papelera
Filiació: UGT
Detenció: 12/11/1938 (Llimiana)
Consell: 06/12/1938
Execució: 13/12/1938 (Tremp)

Germán Gutiérrez

ANTONIO MARTÍNEZ MARTÍNEZ

Murcia, 7/01/1913 | 26 anys
Solter | Veí d'Enric Borràs
Ofici: La Papelera
Filiació: CNT-AIT
Detenció: 12/03/1939
Consell: 25/04/1939
Execució: 25/05/1939

Antonio Martínez

MOISÉS ORCOL ELIA

Atarrabia-Villaba (Navarra), 20/02/1909 | 30 anys
Solter | Veí d'Ignasi Iglesias
Ofici: La Papelera
Filiació: CNT-FAI
Detenció: 27/04/1939
Consell: 28/03/1940
Execució: 27/06/1940

Moisés Orcol

JOAN REIXACH PRAT

Torelló (Osona), 31/03/1895 | 53 anys
Casat, quatre fills | Veí de Msn. Verdaguer
Ofici: Construcció embalatges
Filiació: ERC - UGT
Detenció: 02/03/1939
Consell: 12/04/1939
Execució: 13/05/1939

Joan Reixach

JUAN SÁNCHEZ MENDIA

Fondón (Almeria), 22/06/1917 | 22 anys
Solter | Veí d'Indústries
Ofici: Paleta
Filiació: CNT-FAI
Detenció: 09/08/1939
Consell: 03/09/1942
Execució: 07/05/1943

Juan Sánchez

JOAN NADAL GUIXÀ

Piera (Anoia), 1894 | 46 anys
Casat, una filla | Veí de Msn. Verdaguer
Ofici: La Seda
Filiació: ERC-UGT-UR
Detenció: 01/04/1939
Consell: 08/07/1939
Execució: 24/10/1939

Joan Nadal

MIQUEL QUILES TORMO

L'Hospitalet (Barcelonès), 1912 | 26 anys
Vidu, un fill | Veí C. Catalunya
Ofici: Pescador
Filiació: UGT - CNT
Detenció: 01/05/1939 (BT Medina del Campo)
Consell: 11/06/1940
Execució: 01/07/1940

Miquel Quiles Tormo

FRANCESC SÁNCHEZ COSTA

Barcelona, 24/08/1911 | 27 anys
Casat, dos filles | Veí Pl. Espanya
Ofici: La Seda
Filiació: JERC
Detenció: 22/03/1939
Consell: 08/05/1939
Execució: 02/08/1939

Francesc Sánchez

LLUÍS SERRA GIRIBERT

Manresa, 1/02/1903 | 36 anys
Casat, un fill | Veí C. Major
Ofici: La Papelera
Filiació: UGT - PSUC
Detenció: 04/02/1939 (Girona)
Consell: 14/09/1939
Execució: 18/11/1939

Lluís Serra Giribert

EL LABERINT DE L'EXILI

Camps de concentració

Entre el 28 de gener i el 10 de febrer de 1939 unes 470.000 persones van exiliar-se per la frontera francesa, sent conduïts la majoria a camps de concentració improvisats a la Catalunya Nord. Els primers i més massificats a Argelers, Sant Cebrià i Barcarès, es reduïren a grans espais rodejats de filferrades sobre la sorra de les platges, sense cap protecció contra el clima, la gana i les malalties, i vigilats de forma descarnada per gendarmes i soldats senegalesos. Posteriorment s'obriren d'altres a Gurs, Bram, Ribesaltes, Agde, Vernet, Sèt-fons, etc. Les condicions deplorables, que van generar un mínim de 1.685 víctimes mortals, i la propaganda de clemència de les autoritats franquistes, van motivar el retorn d'uns dos terços dels exiliats, mantenint-se a l'exterior uns 182.000 a finals d'any. En ocasions el retorn va ser per extradició forçosa com els casos del president Lluís Companys i el sindicalista Joan Peiró.

Centres d'acollida

En arribar moltes famílies van ser separades, enviant-se les dones, infants i gent gran a centres d'acollida pels diversos departaments. Un informe del govern francès de març de 1939 les xifrava en unes 170.000. Les condicions de la seva diàspora van ser molt desiguals segons l'espai de destinació i les possibilitats de reagrupament familiar, i en molts casos també van acabar internades en els camps de concentració. Tot i esdevenir una excepció en la realitat de la majoria, un dels centres més simbòlics fou la Maternitat suïssa d'Elna, oberta el desembre de 1939 per acollir a dones embassades dels camps davant una mortaldat infantil esfereïdora que superava el 90%. Un total de 597 nadons veurien la llum fins l'abril de 1944 quan va ser clausurada pels alemanys.

Emigració

Una minoria dels refugiats, especialment dirigents polítics i intel·lectuals, van aconseguir reparar-se des de França a d'altres països com Estats Units, Gran Bretanya i l'URSS. El gruix més important va dirigir-se cap a l'Amèrica Llatina en diverses expedicions navals amb destinació a Mèxic, República Dominicana, Xile, Argentina, Uruguai, Veneçuela i Colòmbia. Entre aquests, Mèxic fou el país més generós, gràcies al compromís amb la República del president Lázaro Cárdenas, acollint-ne uns 21.750 refugiats dels 35.000 que van poder emprendre l'emigració des de França.

Companyies de treballadors

El 12 d'abril de 1939 el govern Daladier crea les Companyies de Treballadors Estrangers (CTE), on podien acollir-se els exiliats d'entre 20 i 48 anys en prestacions de treballs equivalent al servei militar dels francesos, convertint-se en obligatòries a l'inici de la guerra. Els primers contingents van treballar en unes condicions duríssimes reforçant la Línia Maginot i la frontera italiana, arribant a incorporar a uns 55.000 exiliats en prop de 500 companyies militars i 40.000 més en feines agrícoles i industrials. Després de l'armistici amb l'exèrcit nazi, el govern de Vichy les transformà en els Grups de Treballadors Estrangers (GTE), on s'integren refugiats d'entre 18 i 55 anys. L'ocupació total dels alemanys les assimila dins l'Organització Todt, on uns 26.000 refugiats continuaren treballant en territori francès mentre que d'altres 40.000 van ser deportats a Alemanya.

Legió estrangera

El règim col·laboracionista de Vichy va obligar als republicans a escollir entre ingressar a les GTE, ser deportats a Espanya o formar part de l'exèrcit dins de la Legió estrangera o els Regiments de Marxa de Voluntaris Estrangers (RMVE). Uns 6.000 refugiats escolliren aquesta darrera opció, sent enviats a primera línia del front i en expedicions a Noruega i Algèria. En aquesta darrera, van prendre contacte amb 12.000 refugiats que es trobaven des de la retirada internats en els camps del Magreb i s'agruparen dins les tropes de la França Lliure, organitzades a l'exterior per Charles de Gaulle. D'entre els nombrosos regiments d'exiliats que van combatre en els molts diversos fronts de la Segona Guerra Mundial, simbòlicament va destacar-ne La Nueve, dins la divisió Leclerc, que va desembarcar a Normandia i enquadrada en l'exèrcit nord-americà van ser els primers en alliberar París amb tancs nomenats com les batalles de la guerra espanyola.

Camps d'extermini

L'armistici del 22 de juny de 1940 va establir les condicions d'ocupació alemanya de França en dues zones, estenent-se el novembre de 1942 a tot el país. L'agost de 1940 centenars d'exiliats combatents van començar a ingressar a Mauthausen des dels camps de presoners. El 24 d'agost un tren amb 927 refugiats republicans surt d'Angulema amb la mateixa destinació, el primer en deportar civils a un camp d'extermini. La majoria de víctimes van arribar abans de l'abril de 1941, concentrant-se el gruix dels homes a Gusen, subcamp de Mauthausen, i de les dones a Ravensbrück. Un mínim de 9.328 exiliats republicans van ser víctimes dels camps d'extermini, 5.185 van ser assassinats i només 3.809 van sobreviure, constatant-se més de 300 desapareguts. Entre les víctimes mortals es poden testimoniar un mínim de dotze pratencs i almenys sis supervivents. El 5 de maig de 1945 una divisió nord-americana arriba a Mauthausen, immortalitzant-se la rebuda dels antifeixistes espanyols.

Guerrilla-maquis

Els refugiats a França foren decisius en la creació dels primers grups armats contra la invasió nazi, agrupant-se el 1944 amb els maquis de la Resistència a les Forces Franceses de l'Interior (FFI), com Agrupació de Guerrillers Espanyols (AGE) amb uns 9.000 efectius. Esperançats en una invasió aliada d'Espanya van impulsar el fracassat intent de la Vall d'Aran l'octubre de 1944. Desarmats per De Gaulle alguns ingressaren als grups guerrillers de l'interior. A la península, el triomf del cop suposa la fugida a zones muntanyoses de molts perseguits i l'inici de les primeres accions guerrilleres. En la postguerra, el primer grup en organitzar-se fou la Federació de Guerrilles de Lleó-Galícia el 1942, apareixent després l'AGLA (Llevant-Aragó) i l'Agrupació del Centre-Sud. El 1948, en renunciar el PCE a la lluita armada, el protagonisme passà als grups anarquistes, en una lluita cada cop més reduïda a Catalunya, que culmina amb les morts de Quico Sabaté el 1960 i Ramon Vila Caracremada el 1963. El balanç és d'uns 2.000 guerrillers morts i 3.000 detinguts amb prop de 18.000 persones encausades.

L'UNIVERS PUNITIU A ESPANYA

Camps de concentració

Creats a l'inici de la guerra com centres de detenció extrajudicial per classificar presoners i evadits republicans, posteriorment ingressen els retornats de l'exili. En base als informes de les poblacions d'origen, eren classificats com afectes, desafectes i indiferents amb les lletres A, B, C i D, afegint-se després els afectes dubtosos (Ad). Els afectes (A) durant la guerra van ser incorporats a l'exèrcit franquista i alliberats a un cop acabada; els indiferents o sense informació s'enviaren a Batallons de Treballadors (B i Ad), i els desafectes o indiferents amb causes pendents (C-D) conduïts a les presons d'origen per respondre davant els tribunals. El nombre de camps a l'estat oscil·la entre els 180 i 300 amb un volum d'entre 500.000 i 700.000 interns. El seu tancament es va produir a finals de 1939, exceptuant el de Miranda de Ebro actiu fins el 1947, sent molts reconverts en batallons de treballadors i colònies penitenciàries.

Batallons de treballadors

Concebuts com a unitats de treball per fer productius els presoners dels camps: no sentenciats, indiferents o dubtosos, gradualment es van utilitzar com a càstig en el compliment d'algunes sentències. A finals de 1940 desapareixen, calculant-se en un nombre aproximat de 90.000 els interns destacats en uns 200 batallons. Molts es transformen en Colònies Penitenciàries i Batallons Disciplinaris de Soldats Treballadors (BDST), uns batallons específics pels reclutes considerats desafectes de les lleves de 1936 a 1941, als quals se'ls va obligar a repetir el servei militar. Els BDST van funcionar fins el 1942, excepte en el cas dels destinats a soldats que havien estat penats que perviuen fins el 1948. Al Prat, un mínim de tres batallons de treballadors van participar en les obres de reconstrucció dels ponts sobre el riu i l'aeròdrom.

Colònies i destacaments

El setembre de 1939 es crea el Servicio de Colonias Penales Militarizadas (SCPM), depenent del Patronato de Redención de Penas por el Trabajo. Aquests organismes es van crear per convertir en productius els presos sentenciats i regular la redempció de part de la pena segons els dies treballats. Reorganitzats com departaments penals, arriben l'any 1943 a la màxima activitat amb prop de 16.000 treballadors, mantenint-se en funcionament fins el 1970. Aquest sistema de treball forçós en règim de semi-esclavitud es va dedicar a grans obres públiques i privades en tota mena de construccions hidràuliques, d'habitatges, vies fèrries, ponts i carreteres, aportant grans beneficis econòmics al règim i a nombroses empreses de gran renom a l'actualitat.

Condicionals i desterraments

La sortida de les presons no significava alliberar-se de la custòdia que diversos organismes continuaven exercint sobre les persones represaliades. Les autoritats i cossos policials locals tutelaven la llibertat condicional, havent-se de presentar mensualment per informar de la seva evolució, creant-se el 1943 el Servicio de Libertad Vigilada per fer-ho a través de Juntas locals. Aquestes persones quedaven assenyalades amb un Certificado de Libertad Condicional i amb una sèrie d'obligacions que en cas d'incomplir-se suposaven el reingrés. Les reticències de les autoritats locals al retorn va ser tan generalitzades que el règim va decretar la possibilitat del desterrament a 250 km dels pobles de residència. En aquestes condicions, el retorn de moltes persones als seus pobles o el desterrament lluny de les famílies va comportar-los una autèntica "mort civil".

Patronato protección a la mujer

Creat el 1941 per "redimir a la mujer caída y proteger a aquella que está en peligro de caer", va evolucionar cap a un arbitrari sistema d'internament femení amb una xarxa d'establiments equiparable a les presons: preventoris, reformatoris, maternitats, albergs, cases de caritat, tallers, colònies, convents i manicomis. L'ingrés, no regulat gairebé mai per tribunals, estava a criteri de les vigilants, policies o familiars, per causes molt diverses relacionades amb el comportament, ideologia, moralitat, etc. Nenes i dones d'entre 12 i 25 anys, eren classificades en un examen ginecològic als Centres d'Observació, destinant-les segons el resultat a un règim de prevenció, rehabilitació o vigilància. El Patronat va funcionar fins el 1986, patint-lo un nombre de dones encara indeterminat, sent una de les principals vies del robatori de milers de nens donats en adopció a famílies franquistes.

Depuració

Procés d'investigació dels treballadors per poder continuar exercint la feina. S'iniciava a partir d'una declaració jurada on les persones depurades havien d'informar sobre la seva actuació en el període republicà i avalar la seva afeció al règim. La legislació va obligar que els funcionaris públics i diversos oficis col·legiats fossin depurats, constituint-se tribunals propis, en alguns casos militars, encarregats de revisar les declaracions individuals i establir la readmissió o l'obertura d'expedients sancionadors. Aquestes sancions passaven per l'expulsió, trasllat, inhabilitació o suspensió temporal, podent-se derivar causes penals o incautacions de béns. La majoria d'empreses van iniciar, per iniciativa pròpia, processos interns de depuració dels treballadors, com va

VÍCTIMES DEL PRAT

	total	morts
Informats-Investigats	1.123	
Consells de guerra	266	14
Presons	480	7
Camps de concentració	241	1
Batallons de Treballadors	88	
Colònies i destacaments	49	
Desterraments	25	
Depuracions	45	
Camps d'extermini	18	12
Exili	[1.295]	
Patronato de la mujer	?	

Recompte de víctimes documentades a fons municipals, comarcals, judicials, penitenciaris i militars. El nombre de víctimes no és acumulatiu, una mateixa persona pot compartir diversos mecanismes represius. El seu nombre és de mínims i en constant revisió. El futur accés a fonts policials i del règim concentracionari, així com en períodes cronològics de les anteriors no permetes per la legislació, augmentarà les xifres. En el cas de l'exili el nombre és estimatiu i de màxims, en base a comparatives padronals que caldrà contrastar amb fonts específiques en el futur. Els arxius centrals del Patronato de la Mujer es donen per desapareguts, conservant-se únicament els d'algunes juntes provincials.

LA REPRESSIÓ CAP A LES DONES

La República va introduir avenços legals que obrien la possibilitat d'una gradual igualtat entre homes i dones. El reconeixement dels drets de les dones com a persones autònomes posava les bases per una emancipació femenina que moltes van començar a exercir. El règim franquista va tallar radicalment qualsevol possibilitat de transformació, restaurant la concepció tradicional de la dona supeditada a la figura masculina. La dona era considerada com un ésser menor d'edat i eternament immadur, sempre necessitada de la figura tutelar d'un baró, sigui marit, pare, o simbòlicament l'estat, per regular i frenar els seus instints i comportaments, essencialment pecaminosos i causa originària de totes les temptacions.

La finalitat vital de les dones era convertir-se en mares i esposes modèliques, seguint els cànons de la família tradicional catòlica, on els homes estaven al capdavant i quedaven relegades a una situació de submissió i servei. El seu espai prioritari era el domèstic, l'únic possible per realitzar-se, i a aquesta funció s'encamina la seva educació des de la infància i tota una sèrie de lleis protectores del model familiar: anul·lant els divorcis i matrimonis civils, castigant l'adulteri i d'altres orientacions sexuals, afavorint la maternitat, impeding mesures contraceptives o titllant l'avortament com infanticidi. El Fuero del Trabajo de 1938 refermava aquest objectiu, afirmant que "liberará a la mujer casada del taller y de la fábrica".

La Secció Femenina de Falange va ser l'organització encarregada d'educar-les en aquest model idealitzat de dona. Especialment a partir de la instauració el maig de 1940 del Servicio Social, una aportació de sis mesos al Nuevo Estado necessari per exercir certes feines i obtenir algunes titulacions. L'altra gran espai d'enquadrament va estar en les funcions de beneficència a Auxilio Social i en les tasques caritatives d'organitzacions religioses.

Imatge | Desfilada de la Sección Femenina al carrer Ferran Puig

La Colònia Americana: el cas de les dones al Prat

El 24 de novembre de 1941 vint-i-dues veïnes de la Colònia Americana del Prat van entrar a la presó de Les Corts acusades de furt de blat de moro. Aquesta fou la detenció de dones més gran d'una mateixa població a tota la comarca durant el franquisme. La Colònia, ubicada davant de l'actual tanatori, va ser construïda a finals dels vint amb habitatges per famílies obreres cridades per la feina a les indústries i el camp. La precarietat de les construccions, la manca de mesures sanitàries efectuades pel propietari i la condició empobrida dels seus habitants, van suposar la seva progressiva estigmatització i un conflicte amb el consistori des dels inicis.

Durant la postguerra vivien 299 persones en 71 habitatges. La principal característica és que una tercera part estaven encapçalats per dones, en uns percentatges que superaven en molt els de qualsevol altra part del Prat. Aquest volum s'explica pel gran nombre de vídues de guerra, solteres o que tenien els companys a la presó i l'exili. La situació d'aquestes dones com a caps de família, en un període de gana enorme, sense cap feina més que "sus labores" i amb un nombre de descendents mínim de dos infants, va portar-les a robar recurrentment els camps de conreu que envoltaven la colònia. L'Ajuntament, pressionat pels propietaris rurals, aprofitaria l'empresonament massiu per desallotjar definitivament el barri, enderrocar els habitatges i expulsar sense contemplacions als seus 300 habitants.

El cas de la colònia és paradigmàtic per comprendre la situació de vulnerabilitat a les que es van veure abocades moltes dones i la repressió que el règim va exercir sobre les classes més desfavorides. En l'empresonament femení trobem un percentatge molt alt de causes que responen a aquestes tàctiques extremes de supervivència davant els estralls de la guerra, la posterior repressió i la misèria de postguerra, principalment en forma de petits furts, pràctica de l'estraperlo o l'exercici de la prostitució. Per moltes va ser l'única sortida per alimentar les seves famílies més enllà de la humiliant beneficència.

Entrada de la Colònia Americana als anys trenta

AMNÈSIA

El franquisme va construir la seva memòria en base a manipular i esborrar la memòria dels vençuts. Mentre glorificava els seus “caídos” va negar i invisibilitzar les víctimes que va produir, atorgant beneficis a unes famílies mentre imposava el silenci a les altres. Davant la devastació per la derrota, els traumàtics càstigs soferts i l'amenaça de recaure en una repressió implacable, els vençuts van haver de callar com a tàctica de supervivència. Aquest silenci, perllongat durant dècades, va tallar la transmissió de moltes memòries familiars, generant un enorme desconeixement sobre el patiment dels progenitors i una recurrent tendència a no voler parlar-ne. El relat que ens ha arribat sobre la repressió parteix d'aquesta mutilació originària del testimoni de la majoria de les seves víctimes.

Per altra banda, aquella repressió sistemàtica va sortir indemne de la transició. Les prerrogatives instaurades per evitar qualsevol responsabilitat, exemplificades en la Llei d'Amnistia de 1977, van acabar emparant-la i deixant sense qüestionar la versió oficial que l'havia justificada. Invocant l'esperit d'una suposada “reconciliació” es va establir un nou silenci que va afectar l'àmbit educatiu, el relat als circuits culturals de masses i l'accés a les fonts que la constataven. Molts documents van ser destruïts i arxius fonamentals van estar

tancats durant dècades a la investigació, mantenint-se encara avui inaccessibles els d'alguns aparells essencials de la repressió. Quatre dècades de franquisme i altres tantes de democràcies amnèsiques han condicionat totalment el marc de la memòria històrica.

Aquest desequilibri ha facilitat l'adopció de tòpics, tergiversacions i directament falsedats, provinents de l'única versió que durant dècades va difondre el règim i la manca d'impugnació institucional quan pertocava. Els limitats avenços legals han resultat insuficients amb una Llei de Memòria Històrica que no es va atrevir a emprendre les mesures més elementals. El desconeixement sobre el franquisme i la seva banalització són el pitjor antídote contra una extrema dreta cada cop més desacomplexada. Durant dècades, en l'àmbit educatiu, històric i de la recerca, s'ha avançat de forma rigorosa en el coneixement de la dictadura. Familiars i organitzacions memorialistes han posat rostre a les víctimes mentre lluiten per recuperar-los de les fosses i exigeixen justícia amb l'anul·lació de les sentències. L'esperança continua dipositada en les persones convençudes que des de l'amnèsia no es construeixen societats plenament democràtiques i que les víctimes de qualsevol dictadura mereixen veritat, justícia i reparació.

El general Franco i el príncep Juan Carlos de Borbó en el XXXè Desfile de la Victoria a Madrid. Un mes i mig després, el 22 de juliol de 1969, el dictador el va nomenar com a successor.

TÒPICS O VERITATS?

LA MODÈLICA
TRANSICIÓ

RECONCILIACIÓ

REMOURE FERIDES
DEL PASSAT

MIRAR CAP
AL FUTUR

PASSAR PÀGINA

REVENJA

ELS DOS BÀNDOLS
VAN FER
BARBARITATS

LA GUERRA
ERA INEVITABLE

LES DUES
ESPANYES

ARGUMENTS HISTÒRICS

**EL PACTE
DE L'OBLIT**

Període d'alta conflictivitat social
amb centenars de víctimes

Procés dirigit amb consensos forçats
i renúncies desiguals

Pacte constitucional com únic
origen de la legitimitat democràtica

Acord polític per obviar la República
i no fiscalitzar el franquisme

IMPUNITAT

Els processos de reconciliació com-
porten veritat, justícia i reparació

La Llei d'Amnistia va perdonar els de-
lictos comesos pel franquisme

Cap persona ha estat mai jutjada
pels crims de la dictadura

L'impossibilitat d'investigar-los
ha afectat l'accés a les fonts

**FERIDES OBERTES
EN EL PRESENT**

L'anàlisi històrica ha d'abstreure's dels
aspectes més subjectius

Rigorositat i objectivitat no suposen
neutralitat davant els conflictes

El testimoni de les víctimes
és fonamental però no és l'únic

Constatació de milers de fosses
no exhumades per tot el territori

**NO OBLIDAR
EL PASSAT**

Rememorar el passat és comú
a totes les societats i individus

Seleccionar només uns fets
comporta relats interessats i irrealis

La història es fonamenta
en l'anàlisi del passat

Estudiar el passat per entendre
el present i poder canviar el futur

**ABANS CAL
LLEGIR-LES**

La història no consisteix en passar
pàgines sinó en revisar-les

Gran avenç dels estudis històrics
en el coneixement del període

La poca capacitat d'arribar a
la societat planteja una autocrítica

Durant anys l'estudi escolar del fran-
quisme ha passat massa pàgines

JUSTÍCIA

Les sentències dels tribunals
franquistes no han estat anul·lades

Cap demanda interposada pels
crims del franquisme ha prosperat

Les víctimes no han estat igualment
reconegudes ni reparades

Els familiars han hagut de recórrer
a la justícia internacional a l'Argentina

**UNS NOMÉS
ES DEFENSAVEN**

En un conflicte bèl·lic la violència
és exercida per qualsevol bàndol

La violència mostra diferències
substancials que cal analitzar

Només unes violències van ser casti-
gades i sense garanties judicials

Entre 1939-1975 la violència no
es pot sustentar en cap altre bàndol

**LA GUERRA VA
SER PROVOCADA**

La guerra l'origina un cop militar
contra un govern legítim

Ni els governs eren revolucionaris
ni s'albirava una revolució imminent

La revolució esclata per les condicions
generades pel cop militar

El règim va justificar-se en amenaces
irrealis i fets provocats pel seu cop

**LES DUES
ESPANYES**

Tot i enfrontar-se dos bàndols, la reali-
tat era molt més complexa

Els nivells de responsabilitat no són
equiparables ni generalitzables

El conflicte entre classes privilegiades i
desposseïdes és universal

No existeix una "essència cainita"
dels espanyols per barallar-se

FOSES COMUNES

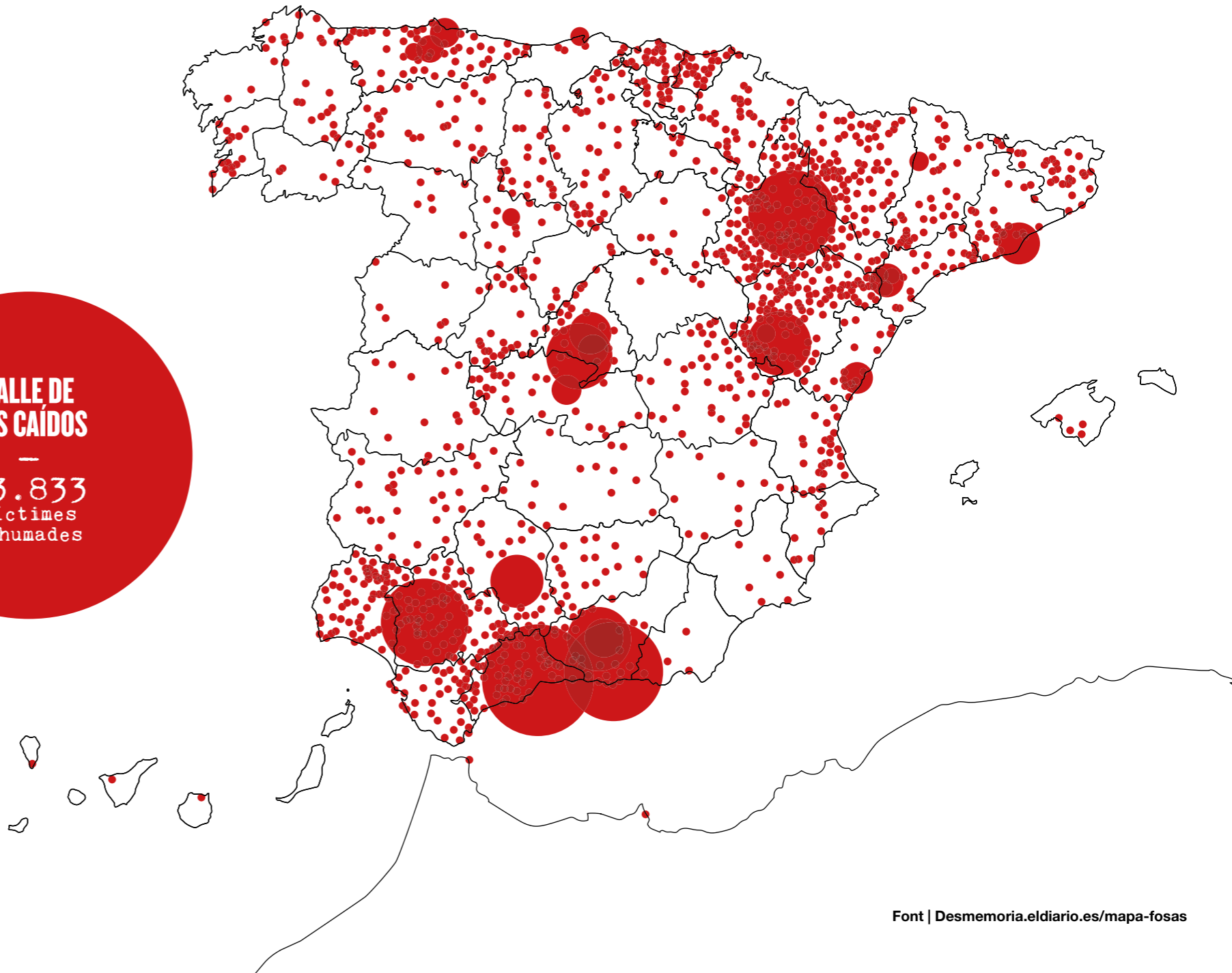
L'octubre del 2000 es produeix la primera exhumació amb mètodes forenses d'una fossa comuna de tretze veïns republicans executats a Priaranza del Bierzo (Lleó). La demanda d'ajuda que van rebre els seus impulsors de centenars de familiars de desapareguts, comportà la creació de l'Associació per a la Recuperació de la Memòria Històrica (ARMH) i la visibilització d'una colpidora realitat silenciada que ha arribat a ser denunciada davant de l'ONU.

Les darreres dades recollides, de l'any 2019, informen que des de l'any 2000 s'han exhumat 785 fosses, de les que s'han recuperat 9.689 individus. Espanya és un dels Estats del món amb més desaparicions forçades que no han estat investigades. A Catalunya, les xifres aportades fa pocs mesos per la Direcció de Memòria Democràtica de la Generalitat, eleven a més de 500 el nombre de fosses existents amb un nombre aproximat de 6.000 desapareguts.

Com Catalunya, altres territoris de l'Estat han publicat normatives diverses per exhumar fosses, atès que cap govern estatal s'ha decidit a emprendre una política activa en aquesta qüestió, més enllà de les subvencions atorgades a associacions perquè siguin aquestes les que les realitzin. La Llei de Memòria Històrica de 2007 no va donar protecció legal a les exhumacions ni va assumir-les com un deure institucional. Com recorden diverses resolucions de Nacions Unides i entitats com Amnistia Internacional, aquesta no és una qüestió on els estats puguin inhibir-se.

VALLE DE
LOS CAÍDOS

—
33.833
víctimes
exhumades

LA LLUITA PER LA MEMÒRIA

El Prat de Llobregat

Catalunya

Estat espanyol

Àmbit internacional

1980

03/07/79 | El Ple aprova el canvi de denominacions de quatre carrers i del col·legi Francisco Franco de Sant Cosme per Dr. Trueta

1985

1990

27/01/89 | Exposició i publicació: *Els anys després. El Prat des de 1939-1950: la postguerra*, en el cinquantè aniversari de l'ocupació franquista.

1995

2000

15/06/77 | Ordre de destrucció de la documentació de FET-JONS i *Movimiento Nacional*

15/11/77 | Llei d'Amnistia perdonant els delictes d'agents franquistes "contra l'exercici dels drets de les persones"

13/12/79 Alemanya | Fundació del Centre sobre el Nacionalsocialisme de Colònia (NS-DOK) (Alemanya) en commemoració de les víctimes

08/06/84 | Primera reparació econòmica per presos del franquisme computant els anys de presó com cotitzables a la Seguretat Social

25/06/85 | Llei del Patrimoni Històric Nacional amb àmplies restriccions per l'accés a la documentació

15/12/83 Argentina | Creació de la CONADEP per jutjar els responsables de la dictadura a Argentina

09/12/85 Argentina | Sentència de cadena perpètua al dictador Videla en el Judici de les Juntes

05/12/86 Argentina | *Ley de Punto Final* de prescripció dels delictes de la dictadura

04/06/87 Argentina | *Ley de Obediència Debida* exculpant els militars subordinats de la dictadura

07/10/89 Argentina | Primer dels sis decrets d'indult de Menem beneficiant 1.200 civils i militars de la dictadura

25/04/90 Xile | Creació de la *Comisión de Verdad y Reconciliación* per esclarir els crims de la dictadura xilena

19/07/95 Sudàfrica | Creació de la Comissió per la Veritat i la Reconciliació per les víctimes de l'apartheid

22/03/97 Xile | Inauguració del Memorial en l'antic centre de detenció i tortura de Villa Grimaldi

16/10/98 Xile | Ordre de detenció contra Augusto Pinochet i arrest a Londres

31/08/00 Decret de la Generalitat per indemnitzar presos no inclosos en anteriors reparacions estatals

21/10/00 Exhumació forense de la fossa de Priaranza del Bierzo

2005

12/01/05 Exposició *El camp de la Bota*, de Francesc Abad, amb un apartat sobre les víctimes pratenques del franquisme i els camps nazis

20/11/02 | Primera i única condemna al franquisme de tots els grups del Congrés

18/07/05 | Informe d'Amnistia Internacional demanant reconeixement a les víctimes del franquisme

26/09/03 Xile | Creació de la *Comisión sobre Prisión Política y Tortura* durant la dictadura

24/08/04 França | Primer homenatge a *La Nueve* en l'aniversari de l'alliberament de París

14/06/05 Argentina | El Congrés d'Argentina deroga les lleis de *Punto Final* i *Obediencia debida*

2010

22/04/06 | Publicació del llibre i exposició *Les dones del Prat i la repressió franquista*

25/01/09 | Homenatge a les víctimes del franquisme a la plaça de la Vila organitzat per la Plataforma Esborrem el feixisme

04/03/09 | Aprovació al Ple de la moció popular per la retirada de la simbologia i els noms de carrers franquistes

31/01/06 | Primer retorn parcial dels “Papers de Salamanca” confiscats en l'ocupació franquista

01/11/07 | Llei de creació del Memorial Democràtic de Catalunya de la Generalitat

31/10/07 | Aprovació de la Llei de Memòria Històrica pel Congrés

07/11/07 | Sentència 235/07 del Tribunal Constitucional considerant el “negacionisme” una “opinió” no perseguible

16/10/08 | El jutge Garzon assumeix les competències per investigar les denúncies dels familiars de les víctimes

05/07/06 | El Parlament Europeu condemna el cop militar franquista

21/01/10 | Acte d'homenatge als represaliats de la Guerra Civil i el franquisme al Teatre Modern, organitzat pel Memorial Democràtic i l'Ajuntament del Prat

03/05/10 | L'Ajuntament del Prat retira les plaques del *Ministerio de Vivienda* amb els símbols de Falange

30/06/09 | Aprovació de la Llei sobre la identificació de persones desaparegudes i dignificació de fosses de Catalunya

15/10/09 | Primer homenatge de la Generalitat a les víctimes del franquisme al Palau Sant Jordi

05/01/09 | El Comitè de Drets humans de l'ONU amonesta l'estat per l'ús de la Llei d'amnistia contra delictes de lesa humanitat

14/04/10 | Inici de la Querella Argentina per investigar els crims del franquisme

14/10/10 | El CGPJ suspèn el jutge Garzón per la investigació contra els crims del franquisme

11/01/10 Xile | Inauguració del Museo de la *Memoria y los Derechos Humanos* de Santiago de Chile

2015

03/07/13 | El Ple canvia el nom de tres carrers d'alcaldes franquistes dels set demanats en la moció popular de 2009

08/09/15 | El Govern de la Generalitat declara el 15 d'octubre Dia Nacional en memòria de les víctimes del franquisme

10/02/12 | L'Alt Comissionat de Nacions Unides demana la derogació de la Llei d'amnistia de 1977

02/07/14 | Informe del Grup de desaparicions forçoses de l'ONU demanant mesures urgents per la recerca dels desapareguts

28/08/14 | Informe del relator de l'ONU denunciant la Llei d'amnistia i la inacció de l'estat en reparar les víctimes del franquisme

30/04/15 Alemanya | Fundació del Centre sobre el Nacionalsocialisme de Munich

19/05/15 Argentina | Inauguració del *Museo Sitio de Memoria Esma* a l'antiga Escola de Mecànica de l'Armada de Buenos Aires

04/07/15 Xile | Inauguració de la graderia de la dignitat a l'*Estadio Nacional* de Santiago, Monument Nacional des de 2003, en homenatge a les víctimes del camp de concentració

2020

04/07/17 | Llei de reparació jurídica de la Generalitat anul·lant les sentències dels tribunals franquistes

24/10/19 | Exhumació del cadàver del dictador Franco del *Valle de los Caídos*

15/09/20 | Presentació de l'avantprojecte de la nova Llei de Memòria Històrica

05/04/17 Colòmbia | Creació de la *Comisión de la Verdad* pel dret de les víctimes del conflicte armat

Comissariat, guió i textos

Joan Montblanc Lasaga

Disseny expositiu i gràfic

Júlia Valldolitx Tarrés

Producció

Rètols Alarcón

Muntatge

Xavier Mateo Fabró

Organització

Arxiu Municipal del Prat de Llobregat

Agraïments

Laia Arañó Vega, Jordi Gibert Rebull, Jordi Ramos Ruiz, Joan Ignasi Salcedo del Moral, Queralt Solé Barjau, Núria Trilla Ibern

Catàleg de l'exposició

El Prat 1939. La repressió franquista
Del 14 d'abril al 31 d'octubre de 2021
Cèntric Espai Cultural

Dipòsit legal B 9779-2021

Fotografies i documents

Arxiu Municipal del Prat: Fons AMEP, Fons La Seda de Barcelona, Fons L'Abans, Fons Jaume Codina, Fons Josep Monés i Amat, Fons Arturo Goni, Fons Jordi Rull, Fons Màrius Vilà; Fons personals: Lluís Serra, família Fortuny, família Martínez, família Nadal, família Peralta i família Reixach | Arxiu Municipal de Sant Adrià de Besòs "Isabel Rojas Castroverde" | Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona (AMCB) | Arxiu Municipal del Districte de Les Corts (AMDC) | Arxiu Fotogràfic de Barcelona (AFB) | Arxiu Comarcal del Baix Llobregat (ACBL) | Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès (ACAP) | Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals (ADPO) | Arxiu Tribunal Militar Tercer, Barcelona (ATMT3) | CRAI. Biblioteca Pavelló de la República | Archivo General de la Nación, México (AGN) | Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC) | Biblioteca Nacional de España (BNE) | El Mundo Gráfico (BNE) | La Vanguardia. Hemeroteca digital | Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) | Wikimedia Commons

Objectes

Col·lecció de l'Ajuntament del Prat

Entrevistes

Enregistraments fets amb motiu de l'exposició El camp de la Bota (2005): Aurora Cortés García, Àngel Cortés García, Carmen Cortés García, Josefa Fortuny Aycart, Assumpció Nadal Ariño, Maria Peralta Acero, Miquel Reixach Blanquer, Montserrat Reixach Blanquer, Agustina Vives Borràs

“Hay que recuperar, mantener y transmitir la memoria histórica, porque se empieza por el olvido y se termina en la indiferencia.”

— *José Saramago*

Regidoria de Memòria Històrica. Ajuntament del Prat

Ajuntament del
Prat de Llobregat

Amb el suport de:

Diputació
Barcelona

Àrea de Cultura